Nr. 36. Anulu XXX.

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercurea si Duminec'a, Fói'a, candu concedu ajutóriele. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe 1/4 3 fl. v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu séu 3 galbini mon. sunatória.

Brasiovu 22|10 Maiu 1867.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Taxa timbrala a 30 cr. de fiacare publicare.

MONARCHI'A AUSTRIACA.

Transilvani'a.

Restantiele dietei

marelui Principatu alu Transilvaniei deschise in Iuliu 1863 pentru unu periodu de 3 ani mai sunt urmatorele:

Propusetiunea regésca 5. Schimbarile recerute nesparatu intru impartirea politica a tierii spre a midiloci inlesnirea si regularea administratiunii politice si judecatoresci.

Propusetiunea regésca 6. Regularea administratiunii politice dorita de tiér'a intréga.

Propusetiunea r. 7. Regularea administratiunii judecatoresci.

Propusetiunea 8. Reorganisatiunea tribunaleloru.

Prop. 9. Cateva intregiri si esplicatiuni in patent'a urbariala imperatésca (legea rurala) din 21 Iuniu 1864, cum si eleptuirea preste totu a desorobirii pamentului tierii in legamente cu proieptulu de lege propusu de catra deputatulu Dr. Ioanu Ratiu (Documente Nr. 123).

Prop. 10. Infiintiarea protocoleloru de proprietati (Grundbücher, telekkönyvek), fara care de creditu nu póte fi vorba.

Propus. 11. Infiintiarea unei b a n c e d e i p o t e c a, precum su mai tóte provinciile austriace, precum se afla in orice tiéra scapata de barbaria, statu spre a inlesni cultivarea mai buna a pamentului, catu si spre a da unu aventu mai mare comerciului.

Proieptu de lege pentru statorirea fondului provincialu, séu precum se numesce fondu de concorentia, carele se luasse in desbatere numai pe anii 1863—5.

Proieptu de lege pentru regularea fondului celui mai fatalu, adica acelui urbarialu, carele apasa fórte greu pe cerbicea locuitoriloru tierii, pentruca amu ajunsu, ca din cas'a acestui fondu nevoiesiu se platimu 3/4 de fiorinu la fiorinulu de contributiune dirépta pentrucá se se copere incai interesele curgatóre, la care se cer preste 2 milióne si siepte sute mii fiorini v. a.

Propusetiunea deputatului Ioanu Puscariu si consortii pentru modificarea §§-iloru 41 et 49 si patentei din 21 Iuniu 1854 in privinti'a dotarii preotiloru si dascaliloru din pasiunile si padurile comunale.

Propusetiunea deputatului Gavr. Manu si consortiloru privitóre la modificarea sistemei de contributiune in Transilvani'a.

Propunerea lui Carolu Masger et consorti in cestiunea caliloru ferate pentru m. Principatu alu Transilvaniei (27 Maiu 1864).

Propusetiunea I. Puscariu et cons. pentru regularea dreptului de carciumaritu (22 Iuniu 1864).

Propunerea Obert et Bedeus pentru unele modificari in legea de recrutatiune (24 Iun. 1864).

Acelasi Obert proieptu de lege pentru infiintiarea de scóle practice, drumuri bune, innaintarea agriculturei si industriei cu spesele tierii.

Proieptu Carolu Masger et cons. pentru restituirea f o n d u r i l o r u i d o m e s t i c a l e (municipale), care sunt proprietatea tienuturiloru.

Proieptu Fabini, Popasu et c. despre casatoriile amestecate.

Afara de acestea vreo 17 proiepte se mai asternusera la diet'a tierii multe petitiuni, dintre care cateva merita tóta luarea aminte a tierii.

Déca tóte acestea proiepte s'aru fi prefacutu pana acum in legi oblegatóre, acestea dóua milióne si mai bine de locuitori si Transilvaniei s'aru vedé si simti cu donadieci ani impinsi inpainte pe calea progresului si a prosperitatii publice, candu asié retienuti de ces mai nefericita din tóte sistemele, de sistem'a numita a lui Belcredi, ne vedemu re'mpinsi totu pe atati ani.

Cu atatu mai virtosu ceremu si noi catu mai curend'a redeschidere a dietei acestui mare Principatu.

Cum se fia informatu comisariulu regescu despre starea tierii?

Insusi ecs. s'a poftí in cuventarea sa tienuta catra gubernu cá se fia informatu, ca va primi dela oricine fara diferintia de rangu, confesiune si nationalitate. Fórte bine si frumosu. Insa pe ce cale se fia informatu comisariulu regescu, plenipotente alu regelui? Dn. Kóváry constata in fói'a sa Nr. 58, ca referintiele Transilvaniei sunt preste mesura incurcate, unice in felulu loru, ren cunoscute chiaru ardeleniloru si nicidecum cunoscute barbatiloru de statu si Ungariei prin urmare nici contelui Péchy. Dn. K merge mai departe dicendu, ca Transiln'ar avé nici macar geografia si statistica pentru comisariulu regescu. Asié? Óre inse dn. K. are incai istoria pentru dn. comisariu? Fórte ne indoimu, pentruca vedi dta. e preste putintia a se scrie istori'a fara geografia si statistica. Éra amploiatii? O ho, numai aceia se nu vorbésca, pentruca numai catu ilu voru incurca. Ci dóra candidatii din fusiune? Nu. Apoi dara cine? Dn. K. ne spune si adica: dn. comisariu regescu se conchiame c o n f e r i n t i e a m e s t e c a t e din tóte partitele si n a t i o n a l i t a t i l e.

Frumosica idea: noi inca o aveamu pe la 1861; astadi inse dupa 6 ani conferintiele publice séu private, tienute pe 2—3 dile cá intr'unu pitioru, cá pe fuga si inca conferentie a m e s t e c a t e din partite si n a t i u n i ce potu folosi? Da, in casulu mai bunu ele potu folosi intru atata, ca voru convinge pe oricine in lume despre cumplit'a confusione si diferintia a opiniuniloru si voru ilustra necesitatea de a da Transilvaniei d i e t'a sa, o dieta in care se fia representatu si poporulu, éra nu numai boierii.

Dreptu are dn. Kóváry, pentruca informatiunile trase pe cale privata, cum si adesea cele oficiale se prefacu fara cá se prindi de veste, in d e n u n c i a t i u n i false, care dupace se demasca devinu fórte neplacute, uneori si fórte periculóse. Aducetive aminte ce au patitu de ecs. br. Vay si Csányi in 1848/9 cu denuncianti si ce lupta eroica a costatu pe br. Lud. Wohlgemuth pentrucá se scape de gurile catorva denuncianti fórte blastemati, carii in Nov. 1849 pe aci éra se'lu amagésca cá se spendiure nisce ómeni nevinovati. Éra denuncianti nicidata n'au lipsitu in patri'a nóstra.

Inse ce voiti mai multu? Citésca cine póte in „Kolozsv. Közlöny Nr. 59 a. c. relatiunea facuta despre audintiele date la cateva deputatiuni si se póte convinge oricine despre direptiunea in carea denunciantii aru voi se impinga pe comisariulu regescu intocma precum au impinsu in 1861 pe contele Ludu Crenneville in cele din tei dile ale petrecerii sale la Cloriu, implendu'i urechile cu spaime comunistice luate din vent.u.

Noi nu scimu care din cele trei gazete maghiare din Clusin are caracteru de oficiala, séu incai de oficiósa, atatu inse scimu, ca „K. Közl." in susu citatulu Nr. in locu de a face regimului unu bine, ilu compromite. Cine póte sili pe ómeni cá se se bucure de frica, si cine'i póte sili a crede la cuvente frumóse dupa mii de amagiri cate au urmatu? Si unde sunt turburatorii (bujtogatók) in acésta tiéra? Noi cunóscemu o singura clasa de ómeni, care astadi aru merita cu óresicare dreptu acelu nume, adica alergatorii cu orice pretiu dupa deregatorii. Turburatorii? Citésca 'si „Kol. Közl." articolulu de fondu subscrisu V. J. in acelasi Nr. 59, pentruca se védia curatu in care parte sunt turburatorii de profesiune. N i m i c u nu scie poporulu secuiescu din tóte cate reclama V. J. in numele lui. Cu totulu altuceva voiesce poporulu secuiescu.

Éca com se dau informatiunile private si diaristice, éca cum se silescu a lega ochii comisariului regescu. — G. B.

Brasiovu. In 18 érasi se mai tienú aici o siedintia comunala. Obieptele de pertractare aiara de mai multe trebi curente au fostu urmatórele:

Banderiulu, adica cestiunea alegerii si a trimiterii de cativa barbati calareti in costume nationale la Pestea pentru dilele cerimoniei de incoronare. Acésta cestiune a produsu in dilele trecute in publiculu de aici si in districtu óresicare neintielegeri, in catu adica provocarea venita dela Pestea unii voiá se o ia de porunca, éra altii nu; acum inse credemu ca cestiunea este simplificata. Inasi coronarea este o datina remasa din véculu de midilocu, care in alte staturi nici ca se mai face, éra tramiterea de banderiu este curatu unu lucru de parada, care se póte face, póte si remané. Dupa legile vechi ale Transilvaniei are se mérga ex officio numai Voda si episcopulu rom. catolicu, éra altii mergu déca au bani de cheltuitu. Inca si la incoronarea din 1830 Transilvaniei nu ia fostu nici ertatu a fi representata prin diet'a sa. Asié simplificata cestiunea deveni usióra. Representanti'a cetatii isi descoperi deci dorinti'a, ca de aici si din districtu se se tramita numai patru insi, éra spesele se se impartia in trei, in catu cetatea, comunele sasesci si satele foste odata supuse (Sacele etc.) se platésca fiecare cate 1/3. Acum se astépta se se véda ce voru dice si celelalte comune, adica 4 orasiele si mai multe sate. Spesele potu se taie vreo 2000 fl. v. a.—

S'a decisu a se face intrebare la locurile competente, ca cum s'a intemplatu, cá in a. c. se se arunce pe Brasiovu 117 recruti la 25.269 locuitori, candu precum amu vediutu in Nr. 33 pe alte comune se vinu r e l a t i v e multu mai pucini.

Despre spurcatiunea canaleloru aducatóre de colera (in aliantia cu scarnaviile mai multoru curti) s'au adusu hotariri nóua si s'a facutu din nou apelu la ingrijirea politiei cá si in privinti'a curatirii strateloru de cersitori straini.

Cestiunea cununarii strainiloru fara capateiu se luá la desbatere nóua si seriósa, pentruca comun'a incepe a fi prea ingrijata de inmultirea proletariatului golanu cá vai de elu.

Scirea impartasita de unulu din membrii, cumca in unele paduri se facu si acum in Maiu lazuri in contra toturoru legiloru paduritului si in manl'a grelelorn spese de 14 mii fl. anuali ce se vérsa pentru conservarea padurilora a disgustatu fórte multu pe toti cei adunati si s'a decisu a se lua mesuri aspre in contra astoru feluri de blastematii.

Cu acésta ocasiune se afla totuodata, ca comun'a Brasiovului voindu a'si urmari tóte pretensiunile urbariale, cate se formulasera in anii trecuti, ar avé se pórte preste 8000 procese.

Impartasirea data inscrisu, ca instrumentulu de transpusetiunea arendei la Tohanulu nou nici in trei ani nu s'a mai gatitu si ca din acea causa comun'a va avé o paguba pana la 4000 fl. produse unu concluzu energiosu. —

La acésta siedintia cá si la cea de mai nainte luara parte si trei romani. —

— In acestea parti dupa o ferbintiéla e-

straordinaria neasteptata in Maiu (pana la 25 graduri Reaumur in umbra) dela 17 incóce fusera cateva ploi fóte bune, dupa care inse urmă érasi o recéla ér' estraordinaria. Ni se spune ca in tierile vecine, unde poporulu erá sprópe de a despera, inca a ploatu preste mai multe tienuturi. —

— Din Romani'a sosi aici o laia de zigani magiari dati preste granitia, cá vagabundi si se reintorcu in Ungari'a. —

In „Kr. Ztg." Nr. 79 se descrie mai pe largu in feliulu seu scen'a intemplata cu batasia in diu'a de Pasci in Sacele. Ne vomu reintórce si noi la ea, indata ce vomu vedé resultatulu cercetarii ce se astépta. —

— Dupa scirile mai nóua venite ploile s'au intinsu spre apusu pana pe la Temisiór'a éra spre miédiadi pana preste Bucuresci. —

Dela Sibiiu se scrie in „Herm. Ztg.", cumca padurile unoru comune transilvane de catra Romani'a au arsu mai multe dile infricosiatu. Precum se pare, ardeleniloru le-a casunatu cá se lipséca pe fii si nepotii loru de tóte bunatatile imprennate cu padurile, de acru curatu, de apa buna, de ploi manóse si de vite sanetóse. De va merge totu asié, gubernulu érasi va fi silitu a publicá legea martiala si a gatí furci pentru tetiunari. Cata nescintia, cata barbaria! Bogati'a principala a Transilvaniei sta in paduri, éra ómenii in locu de a le cultiva, le dau focu si pregatescu saraci'a generatiuniloru viitóre *).

Dupa observatiuni meteorologice facute mai alesu de vreo 16 ani se adeverésce, ca de candu s'au prapaditu atatu amaru de padori din muntii de catra Moldov'a si nu s'au prasitu altele in loculu loru, ap'a in Muresiu, Oltu, Ternave, Somesiu scade succesive din ani in ani; preste acésta in o multime mare de fantani si putiuri ap'a séu scadiú séu desecá cu totulu. Se pare ca in alte parti ale tierii totu acestu fenomenu se arata. —

Causele emigrarii secuiloru in tierile romanesci sunt vaieturi babesci, fantasii de ale baronului B. Orbán, incercari de a speculá si castiga bani sub pretestu de a co lonisa pe secui, ticalosia, misielia, degradarea némului secuiescu la conditiune de cersitori.

Acestea epitete fromóse nu le damu noi acelora domni speculanti, ci le da connationalulu loru dn. Geczö János din Csik-Szereda in „Kol. Közlöny" Nr. 58 din 16 Maiu a. c. — Bine ca se mai alla cate cineva si din sinulu secuiloru carele se demusce statu mintiun'a si specul'a marsiava, cata si calumniile vomite din cau'a secuiloru asupra romaniloru.

De altmintrea noi inca le siliramu a trage din nou informatiuni despre acei ardeleni de ambele secse, pe carii inca totu ii mai scotu in féra si ii dau la urm'a loru. Adeverulu este, ca politi'a romanésca in cointielegere cu agentii'a si cu starostiile austriace da afara numai pe ómenii constatati de vagabundi, cercitori s a n e t o s i, incungiuratori de munca, furi si betivi, cum si pe unele femei destrenate, vagabunde séu si hótie, de care vediuramu in dilele trecute si vreo siepte romane din districtulu Fagarasiului aduse pana la Brasiovu in féra, éra de sici incarcate pe unu carolu si tramise la urm'a loru. Fromósa onóre pentru cutare familii si comune! —

Care clase de ómeni platescu contributiune mai multa?

In an. 1863/4 auctoritatile finantiale recercate de catra gubernulu transilvanu au compusu si impartasitu o tabela comparativa, care coprinde in sinesi repartitiunea celoru dóua contributiuni mai semnificative decatu tóte celelalte judecate dupa natur'a loru, adica contributiunea pe casele de locuitu s. a. si contributiunea pe pamentu séu mosii, re'mpartita in an. 1861/2 pe tienuturile transilvane, inse cu e x c e p t i u n e d e f u n d u l u r e g e s c u (sasime). Scimu ca in 21 Dec. 1861 se publicase instructiunea municipala carea dá drepturi mai mari a c e l o r u locuitori, carii voru fi platitu in numitele dóua c o n t r i b u t i u n i direpte cate 25 fl. v. a. si mai susu de atata, inse fara nici o crescatura. Insemnamu, ca pe atunci celu mai mare contribuente pe pamentu séu mosii erá fisculu séu statulu cu vreo 10 mii fiorini v. a.; toti ceilalti platea (si platescu) neasemenea, toti dupa cum capetau si impartiau natu mai pucinu. Asié locuitorii se impartiau in dóua clase: platitori de 25 fl. si mai multu, apoi platitori mai pucinu de 25 fl. séu déca vrei, bogati si nebogati. Ei bine, care catu au avutu a plati pe an. 1861/2?

Toti cei „bogati" computati la unu locu avura a plati	v. a. fl.	253.491	cr. $68^{1}/_{10}$
Toti cei nebogati	„	778.256	„ $27^{1}/_{10}$
Sum'a	„	1,031.743	„ $95^{2}/_{10}$

„Bogatii" Transilvaniei au fostu in an. 1861/2 2457 insi, éra ceilalti contribuenti trecu de nebogati, inse nu sarantoci. Éra finduca de nebogati, inse nu sarantoci. Éra finduca de nebogati, inse nu sarantoci. Éra finduca

Pe la vecierniе s'a tramisu Alecsandru baiatulu cu plugulu a casa, si elu a remasu cu alte lucruri la locu.

Bietulu Alecsandru nici nu s'a mai intorsu viu la si sei, ca-ci in 16 Aprile ilu aduseра morta la famili'a sa. Mórtea iau casionatu-o impuscatura de 37 siereduri (alice) intrate in pantecele lui.

Cine este omoritoriulu? totu omulu de impregiuru 'lu arata cu degetulu, numai tribunalele nu'lu voru alu afla!

Fia disu din multe alte dovedi atata, ca pre hotarulu acela in 15 Aprile numai unu maghiaru, arendasiulu unei mosii tieranesci din Ujfalen, anume F. G. (Foro Geiza) a amblatu cu posca, elu a mersu din Logigu singuru pre diosu la Ujfaleu, pre o carare care duce pre la localu nefericitului, — in urm'a loi s'a auditu puscatura, — acolo s'a aflatu A. G. impuscatu morto, unde a auditu ómenii impuscatura, — si altele pre care credu ca le cunósce si tribunalulu competentu, — si totusi cu cea mai mare scandalisare a publicului ucigasiulu de . . factorulu unei crime atatu de infricosiate se afla pe petioru liberu.

Judecatori'a singulare din Teac'a, la indetailu scriulu reportu alu c. r. gendarmeria si dupa ascultarea martoriloru, pre ucigasiulu l'au si arestatu si preste dóue dile la tramisu la judecatoria comitatului din Clusiu, — unde fara intardiare, si inainte de a fi incuisitione „asupra loi, indata si fara baremu de a se fi conglomeratu tóte actele la Clusiu, a fostu pusu pe petioru liberu!!!“ asié ca inca cu acea carutia cu tatalu seu dimpreuna s'au intornatu inapoi, — bag sama more patrio kezesség mellett!

Unescese acésta inse cu procedur'a penala sustatóre, judece cei priecepatori? — Eu dicu numai atata, ca déca inculpatulu ar fi unu romanu, in alu 7-lea fundu de temnitia si prevediutu cu féra grele mai multi ani fara cea mai mica considerare, inainte de sentintia, ar disce! — Inse ce se faci, romanii sunt sarasi si ne pricepatori si nu sciu cum se'si ajute.

„Eu inse cá ne-amu alu ucisiului me rogu de inalta tabla regésca din M. Osiorheiu a lua notitia despre acésta scrisóre, a pretinde numai decatu actele spre revidare si a face dispusetiuni, cá inculpatulu se se puna numai decatu la inchisóre incuisitória, — ca-ci astfelu pretinde dreptatea.“

Si in fine me rogu in interesulu direptatii, a vedurei si a orfaniloru remasi de ucisulu, — cá procesulu dela tribunalulu comitatensu din Clusiu se se iè, — „si se se delegeze onora tului tribunalu orimiale din M. Osiorheiu.“

Augustinu Graoru,
preotu gr. cat. din Logicu.

Ne aducemu aminte despre tristele casuri, care ni le enará unu d. cons. din calatori'a, ce o facuse cu gubernatorulu Wohlgemuth, si nu potemu a nu trage luarea aminte asupra unei rigoróse cercetari de temnitie, ca de acolo inca se vede, cata nedreptate se face din ur'a si despretiulu natiunalu, care póte servi cá o busola spre a se convinge ómenii cei drepti despre tractarea unora cu cei de alta natiune. — R.

Gherla, in 8 Maiu 1867.

(Urmare.)

Din cau'a introducerei noului provisoriu in urm'a planseloriloru fundate ale romaniloru in genere, sperau cu totu dreptulu „si romanii comitatului acestuia suplinirea cheiului comitatensu preintr'unu romanu, — dara fara efectu, — in urma sperau ca baremu intre oficiali subalterni voru fi si ei considerati — inse de si la gremiulu oficiolatului se denumi d. Mann cá alu doilé jude primariu, si I. Lemeny cá protonotariu, dara intre 10 judi procesuali se denumi numai singuru 1 romanu, éra cei alalti mai mare parte totu din rudeni'a administratorelui, — mai tardiu cu organisarea judecatoriloru, se inlocui si protonotariulu cu unu maghiaru.

Intre acestea giuratori sortea Romaniloru deveni in multe privintie inca si mai precaria decatu sub constitutionalismulu precedentu, pentru ca sub cela nice o causa privata, care au venitu inaintea comitelui Véér spre pertractare nu s'a periclitatu, éra Pataki cu ai sei considerá pre multu interesele particulari. — Acésta procedura a adusu cu sine, cá notarii romani remasi de supt d. Véér se se destituésca prin noii judi procesuali maghiari, éra multe cause private ale comuneloru si privatiloru se se decida dupa arbitriu prin oficiolatu, remanendu acelea spriginite adeseori numai de opiniunea separata a d. jude primariu G. Manu, — acestea impregiurari nefavoritorie inse inca nu avura o viétia mai indelungata, decatu cele constitutiunale, ca incercandu numitulu administratóre a mediloci departarea d. jude primariu G. M. dela oficiolatu sub nenumerate pretecste nefundate si nescocite, se aflá presidiulu guvernialu silitu a tramite sub decursulu aceluia anu in persóna d. Fekete — maghiaru secuiu — secretariu guvernialu si barbatu solidu, unu comisariu investigatoriu, care ascultandu pre acusatulu jude primariu preste 16 puncte grele, si in tempu de 4 luni investigandu cu multa diligintia si seriositate atatu preste acele, catu si in causele recurate de catra privati in contra sententiei oficiolatului, romaniloru li se facura destulu prin acea, ca d. jude primariu fura absolvatu de cele 16 calumnii, éra calumniatoriulu fù infruntatu, — totusdata vice spanulu Fr. Mosa, si judii procesuali Rátz László, Dadai Elek, Pecsy Adam si Bartos destituati, si esti din urma cá clienti si factorii administratorelui inlocuiti cu 4 judi procesuali romani, — totusdata pertractarea causeloru private se seversiea de acolo inainte dupa obiectivitate si legi, nu cá mai inainte. —

Intre acestea impregiurari urmá alegerea pentru diet'a conchiamata la Sabiiu in a. 1863, si cu privire la interesele celea adeverate ale tuturoru claseloru locuitoriloru din Comitatu se alesera pe langa deputatulu maghiaru alu Desiului din partea locuitoriloru tierani 4 deputati de romani, anumitu: Escel. Sa D. Vasiliu de Popu in cerculu Olpretului in loco, Olpretu-nume istoricu dela a. 1437, Il. S'a d. capitanu supremu Alesandru Bohotielu in cerculu Retégolui, d. jude primariu Gabrielu Manu in cerculu Lapusiului, si d. canoniou Stefanu Biltiu in cerculu Becleanului, cu cari au pasitu de contra candidati in cerculu primu Ioane Vajda romanu, acum celu mai mare posesoru in comitatu cu realitate aprópe de 700,000 fl. v. a. de presentu veduvu, fara prunci, acest'a inca atunci s'a potutu convinge, ca poporulu romanu, care pórta greutatile tierei, 'si cunósce mai bine si lipsele si ómenii sei, si nu-i pasa de butoiulu cu vinarsu atunci candu e vorb'a de deputatu prevedietoriu si resolutu pentru binele si fericirea patriei si a natiuniloru colocuitorie fara destingere, — si care acuma inca se póte convinge ca uniunea cea fortiata nici drepturile natiunale nu ni le garantéza, ci amelioriá cu periclitare, nici contributiunile nu le au scadiutu, dapa cum au fostu vestitu prorocitei mintinosi sub mantau'a unui patriotismu falsu, — acestui domnu i uramu dile serine cá se póta de tempuriu face unu legatu testamentariu pentru o parte din averea cascigata din bunatatea cerésca in folosulu institutieloru de educatiune-nationale romane — si besereci, cum facù d. c. si domnulu Nemes Josef posesoru din comitatu, — testandu besericei g. c. Chiua'a 3000 fl., din valea Gresiloru si Siciulu de susu cate 1000 fl. éra besericei gr. or. din Suciulu de diosu asemené 1000, de totu 6000 fl. in obl. urb., si precumu facu multi alti romani zelosi din Transilvani'a, cari doresc a vietiui si dupa mórte! —

In cerculu alu doilé a pasitu de contra candidatu d. Carolu Torma comitele supremu actualu, care fiindu de facia sub intregu decursulu de alegere, s'a potutu pe deplinu convinge, ca poporulu romanu viitoriulu seu si representarea causeloru proprie natiunale, si sociale numai barbatiloru adeverati romani o incredintiéza, si cumca cu vorbe magulitorie si apromisiuni deserte nimene popularitate si incredere nu-si póte cascigá, ci numai cu fapte, — asia si domnia sa din 1200 de voturi ale romaniloru abia a capetatu vreo 3.

In cerculu alu treilea a pasitu d. Clemente Beteg, — in a patrulea contele Alesandru Bethlen, deputatii de presentu pentru diet'a dela Pest'a, cari ambi s'au potutu deseviesitu convinge ca poporulu celu mai alesu dintre romanii posesiunati cu censu de 8 fl. cari pórta cea mai mare parte a greutatiloru, cá crescini adeverati au remasu si remanu pentru totudeauna credintiosi portarei strabuniloru, ca pe ei nu-i poti seduce, si insielá, cá pentru unu pocalu de vinarsu se-si venda tóte drepturile cele sante natiunale si familiarie, care strabunii loru leau cascigatu cu arm'a in mana, precum au facutu acei serantoci, cari luandu parte la alegerea deputatiloru pentru diet'a din Clusiu si Pest'a au alesu deputatii numai dupa instinctulu vinarsului celui necuratu, — si cari astadi vediendose amaru insielati se potu convinge, ca au pecatuitu de mórte, care nice odata nu li se va poté ierta, si ca voru gustá din nému in nému, de nepoti si stranepoti blastamulu celu mai crancenu, — déca nu se voru pocai. —

Cei 4 deputati si-au implinitu sant'a loru misiune si chiamare cu credintia, castigandu o mare parte din drepturile politico nationale, pentru care pana atuncia stramosii nostri au staruitu, si castigandu totuodata si scadimentulu de contributiunea capului! —

Cu stramutarea misteriului Schmerling si a cancelariului de pana atunci a Transilvaniei Nádasdi, Reichenstein in lun'a lui Septembre 1865 repasi si administratoriulu Pataki, éra d. Lupulu de Véér primi a trei'a óra postulu de comite supremu, care l'au portatu pana diua din urma a vietiei sale (21. Martiu a. c.). Inchiderea dietei dela Sabiiu inainte de terminarea pertractariloru asupra propusetiuniloru regesci, conchimarea dietei la Clusiu, si dupa acesa a dietei de incorounare la Pest'a, tienerea siedintieloru de catra comitetulu comitatensu compusu la a. 1861 in modrulu suprainsemnatu, — demoralisarea fara consciintia a nobililoru proletari cu beuturi spiritudse, — eschiderea poporului celui sanetosu alu coloniloru eliberati — prin censulu pre mare — dela dreptulu de alegere, ignorarea drepturiloru politico nationale asecurate in partea romaniloru prein legile diu 1863/4, au turburatu totu simtiulu de dreptate, si indreptatirea egale in piepturile credintiosului poporu romanu, si l'au implutu de ingrigiri grele despre neindreptatirea, care la alegerea deputatiloru in mare parte s'a si implinitu. — (Va urm'a.)

UNGARI'A. Pest'a 16. Maiu. Astadi se mai tienù o siedintia in cas'a deputatiloru, in care presiedintele Szentiványi impartasi cumca comisariulu r. pentru Ardealu c. Emanuel Péchy a tramisu o petitiune a deregatoriei cetatieane din Honidór'a, care meresce la guvernulu transilvanu, prin care cere ordinarea unei nóue alegeri de deputatu, fiinduca Lazaru Petcu (advocatu) fostu alesu deputatu (care si tramisese credentionalele la presiedintiole dietei din Pest'a) dupa cum se spune in petitione, nu vre a merge; se dete la comisiunea verificatória.

Dupa acést'a se alesera prin votisare v. presiedinti si casei deputatiloru Paul Somsich, Alecsiu Dozsa.

Gen. **Stratimirovich** deputatu serbu, face o interpelatiune catra ministrulu de interne in tonu de generalu. Acesa suna asia:

„Cu ocasiunea candu representanti'a orasiului Zombor asternuse Dlui ministru de interne unu protocolu compusu in limb'a serbésca, Dlu ministru emise o ordinatiune, a carei cuprinsu exmisis exmittendia este urmatoriulu:

„Deórace protocolulu compusu in limb'a rasciana (rácz) asternatu prin primariulu orasiului cu reporto din 26 a l. tr. Nrulu 1373, sunatoriu despre edunarea generala tienuta in 16, in sensulu celoru supra citate (adeca fiinduca e in limb'a serbésca) nu este cualificatu pentru a primi resolutiune, asia eu lu tramitu inderetru comunei cetatiene, asteptu cá indata se se substérna in limb'a maghiara si doresc, cá pre venitoriu scésta a mea ordinatiune se se tiena inainintea ochiloru cá o directiva. (Aplause vii din partea deputatiloru.) Bud'a 2 Maiu 1867.

Br. Bela Wenkheim.“

„Considerandu deci, ca cea mai de capetenia problema a regimului respundietoriu e a inainta complanarea plutitória a diferintieloru natiunalitatiloru, prin o procedere plina de tactu si drépta si prin esplicarea ecuitabila a legiloru; considerandu, ca aplicarea si intrebuintiarea cuventului (rácz) intr'unu emisu ministeriulu provocà la nou serbii o indignatiune fundata si grava; considerandu, cumca retramiterea protocolului compusu in limb'a serbésca a unei representantie, care in maioritatea s'a e serba, stà in contradicere inevederata cu indemnitatea data inaltului ministeriu din partea dietei, prin care annumitu p. e din art 6 de lege din an. 1848 se suspendà (art. despre limb'a numai maghiara); considerandu tóte acestea impregiurari: sunt silitu a pune regimului maghiaru respundietoriu intrebarea:

„Vrea regimulu a dá natiunei serbice pentru vatamarea facuta prin acea espresiune satisfactiune publica (murmure si ilaritati) prin

emiterea unei ordinatiuni, in puterea careia usurarea espresiunei (rácz) se fia oprita in limb'a oficiala? Mai incolo are regimulu a'si retrage cu totulu emisulu, care stà in contradicere cu indemnitatea data si cu egal'a indreptatire a natiunalitatiloru si limbeloru ce se accentuà de atatea ori, si pre venitoriu a primí dela municipia si representantie de limb'a nemaghiara si scrierile oficióse compuse in limb'a loru propria?"

Ministriulu respunse, ca n'a pré priceputu interpelatiunea dupa intregu cuprinsulu ei, — si asié in meritu va respunde in siedinti'a de mane. „Acum dice m. vreu numai a observá espresiunea (rácz), ce nu afiu in ea nemicu vatamatoriu si ca si legile nóstre intrebuintiéza espresiunea rasciani. Intru aceea finduca acést'a se tiene mai multu de stilu, din privinti'a acést'a nu este neci o dificultate." — Se mai anuncià, ca se voru propune proiecte la dieta si siedinti'a se inchiaiá. —

CROATIA. Cá urmare la cele scrise in Nr. tr. adaugemu, ca in entusiasmulu celu mare pentru conclusulu dietei (vedi Nr. tr.) cu concederea capitanului cetatii s'a fostu pregatitu pe séra serenada si cvatiune cu conducta de tortie, inse regimulu oprí acésta demustratiune si capitanulu din causa acésta indata 'si dede dimisiunea.

In **14** se tienù érasi siedintia dietala, in care presiedintele pune pre més'a dietei o intimatione dela banulu Croatiei, care cuprindea reportarea, cumca legea despre imunitatea deputatiloru natiunii a primitu sanctionarea, pentrucá se se delature orce pretestu, ce s'ar poté aduce, pentrucá diet'a se nu se consulteze asupra respunderii la adresa si la propusetiunea r., dopacum decise diet'a. — Suptu cuventulu imunitate scimu, ca se intielege frumosulu acelu privilegiu séu mai precisu vorbindu, acelu dreptu alu ver-carui representante alu poporului in adunarea tierei, in puterea carui a neci unu deputatu din dieta nu se póte trage la respundere pentru espresiunile si opiniunile desfasinrate in siedinti'a publica, fia de ce credeu politicu voru fi, ma fara de incuviintiarea camerei necidecum nu póte se se despòie de libertatea personala. E inse intrebare, óre suptu aripile acestui privilegiu se scutesce si in pracsa oficialii regimeloru, candu voru vorbi pentru o actiune parlamentaria indreptata in contra tendintieloru regimului. La asta intrebare póte ca si Anglia si America'ar respunde cu „nu se póte", prin urmare deputatii amploiati, pentru a caroru scutire s'a facutu conclusulu acel'a alu camerei, pentru imunitate, totu nu voru cutezá se voteze in contra regimului, déca 'si voru teme lefsiór'a mai multu decatu perielitarea patriei si a natiunalitatii. —

Se trecemu inse ér' la siedintia. Dupa cetirea intimatului dela banulu se incinse o desbatere infricosiata, care avù resultatulu, ca cu tóte acestea diet'a nu se póte demite la pertractarea respunsului la adresa neci la votisare, pana atunci, pana candu nu va sosi sanctionea numitului art. de imunitate in sanctiune dupa tóte formalitatile legale constitutionale, finduca intimarea banului nu se póte privi cá rescriptu r. In focului desbaterilor steng'a cerù votare nominala asupra acestei decisiuni, ér' drépt'a parasí sal'a, si maioritatea natiunala ér' invinse. Unionistii sunt acum fórte iritati asupra natiunaliloru si, dupa cum scrie „Wanderer", se voru incordá a mediloci escrierea alegeriloru direpte, séu voru luá inainte lucrarile incoronarii si fara de Croati'a. Banulu fù chiamatu la Pest'a la consultarea ministeriala. Intr'acea din Fiume se chiama representantii la actulu incoronarii deadreptulu, finduca unionistii nu mai speréza neci o invoire cu Croati'a, pentruca Ungari'a necidecum nu vré a concede Fiume si teritoriulu si Croati'a ér' necidecum nu da prospectu de invoire fara a-si se reconósce intregitatea teritoriului dimpreuna cu Fiume. — Se mai vedemu si unele dechiarari picante din mediloculu amploiatiloru: Doi septemviri respunsera banului: „éca sici ni capulu, dar in contra natiunii nu putemu fi"; cons. jud. Cepolic, tata la 7 prunci si Blasic la 6, ii disera: „copii ii punemu pe altariulu patriei, dar de vendutu nu ni-o vomu vinde." Sociele amploiatiloru inca se resolvera a se sustiené cu lucrulu manilor si manara pe barbati se dè asemenea respunsuri. Crosti sciu cá si Deák, ca ce voru dá de voia buna din mana, nu e potere in lume se li-o dè indereptu! —

Cronica esterna.

FRANCIA. Parisu 13 Maiu. (Resultatulu conferintiei din Londonu.) Astadi in siedinti'a corpului legislativu min. Franciei de Moustier impartasi despre resultatulu conferintiei urmatórele:

„Conferinti'a din Londonu si-a finitu lucrarile, tractatulu subscrisu duminec'a sér'a reguléza definitivu pusetinea internationala a m. d. Luxemburg. Regimulu francesu se ingrigisce de multu de nedefinit'a pusetiune, in care stá cestiunea acést'a de atat'a insemnatate pentru securitatea granitieloru nóstre. Ori-ca acésta securitate ar fi fostu garantata prin anecsarea Luxemburgului la Franci'a, ori prin alta combinatiune, pentru noi totusi remase unu punctu principalu, cá in relatiunile create de evenimentele din urma Prusi'a se nu tréca preste confiniale sale si se nu sustiena o ocupatione militaria, ce facia cu noi arata o atitudu ofensiva, fara catu de pucinu dreptu nationalu." Mai incolo dupace descopere sperarea, ce o avea Franci'a in relatiunile amicabili cu Berlinulu, dice, ca puteriloru, care au intreprinsu pertractarea pentru conferintie, a respunsu ca Franci'a va acceptá orce deslegare, care s'ar uní cu demnitatea si securantì'a ei, si landa nepartialitatea cabineteloru dovedita cu acésta ocasiune. Din referatu se vede, ca regele Olandei cá posesoriulu Luxemburgului a invitatu pe Austri'a, Belgiu, Franci'a, Britani'a, Prusi'a si Rusi'a la conferintiele din Londonu pentru arangementele cu Luxemburgulu in favórea pacii. Aceste cabinete au primitu si dorintì'a Italiei a luá parte la consultare.

Marele duce de Luxemburgu, regele Olandiei dechiarà, cumca elu sustiene legaturile, ce su legatu m. ducatu de cas'a lui (Orani'a). Dechiararea i se primí luandusse actu despre dins'a. M. ducatu se dechiarà de statu neutralu sub sanctiunea unei garantie colective a puteriloru subscrise — afara de Belgiu. — Cetatea Luxemburgu incetéza a mai fi fortificata si m. duce si reservéza a mai sustiené numai unu numeru de trupe pentru sustienerea ordinei. Regele Prusiei dechiarà, ca garnisón'a lui va primi mandatu a desiertá Luxemburgulu dupa intreschimbarea ratificatiuniloru, incependuse deodata cu retragerea artileriei si a munitiuniì si sub timpulu acestei operationi va remané numai o trupa mica, pana candu se va straportá totu materialulu. Regele Olandiei va luá mesurele cá prin demolire se prefaca locuiu in o cetate deschisa, dupa cum va aflá a fi de ajunsu pentru a se implini intentiunile puteriloru. Ratificarile se voru schimbá in restempu de 4 septemani.

In fine adauge Moustier, ca tractatulu corespunde pe deplinu pareriloru regimului francesu, finduca pune capetu la o situatiune, care se facù in dile rele in contra nóstra si se sustienuse vreo 50 ani; elu asiaza la nordulu granitiei nóstre unu statu nou neutralu, asecurandu deplin'a nedependintia a regelui Olandiei si delaturandu sementi'a vreunui conflictu amenintiatoriu, ma da si o noua garantia pentru solidarea buneloru nóstre relatiuni cu vecinii si pentru pacea Europei. Regimulu imperatului crede, ca si póte gratula pentru resultatele acestea, constatandu simtiementele amicabile ale puteriloru facia cu Franci'a. In fine releva, ca acést'a a fostu 1-a data, candu a succesu vreunei conferintie a impedecá resbelulu sustienendu pacea Europei. „Intr'acést'a diace sementi'a unui semnu pretiosu despre nóuele nisuintie, care capata din ce in ce mai mare valóre si pentru care toti amicii de progresu paciuitu si si civilisatiunii trebue se se bucure." — La intrebarea lui J. Favre's dechiarà Rouher, ca se voru pune inainte si actele diplomatice. Prusi'a neci ca intrebà corpulu legislativu de acésta esusa, care s'a finitu pentru a prorumpe, póte intr'altu locu vulnerabilu. —

Occidentulu dara a scapatu de cris'a periculósa, care l'ar fi impedecatu dela resolvarea altoru cestiuni urgente pretinse de principiulu nationalitatii si alu cumpanei drepte europene, cu deosebire in orientu. Franci'a si dinasti'a Napoleonida a mai reportatu o victoria isbindu si sdrobindu esistinti'a tractateloru dela 1815 si departà norii, ce amenintià cu o coalitiune nordica. Acum se astépta congresu, care e si aprópe de a se tiené, finduca toti suveranii Europei voru visitá pe finea lui Iuniu si espusetiunea dela Parisu, cu care ocasiune Anglia va propune cestiunea desarmarii generale.

„La Patrie", diarn. of. se ocupa intr'unu art. inceputoriu cu starea Romaniei, laudandu pe Domnitoriulu romaniloru Carolu I., ca cu purtarea si sacrificiale sale si cu imbratisiarea partitei progresistiloru si-a castigatu animele romaniloru si elementulu latinu speréza si dorésce, cá Romani'a se fia bulevardulu si purtatórea civilisatiunii loru in orientu. — Astadi nu mai sunt romanii singuri, Europ'a civilisata i-a imbratiosiatu in concertulu ei civilisatoriu, numai romanii se si scia redicá frontea spre a se inaltiá la sórtea destinului. —

ITALI'A se ocupa cu imbunatatirea starii fin. Regele inca lasà din civilista vreo 4 milióne, facunduse esemplu altoru patrioti. Deficitulu Italiei e 580 milióne se va usiurá cu imprumutulu de 600 mil. luatu pe bunurile clericali. —

In orientu Omeru-Pasia suferí 3 batalii din partea candiotiloru, incatu fù silitu se se retraga, ér' puterile cele mari dimpreuna si cu Anglia au adresatu, dice „Stendartulu", o nota catra Pórta, in caro ei semnalisézа, ce pericole póte aduce ulteriór'a versare de sange in Cret'a.

AMERIC'A 4 Maiu. Armata imperatului a fostu batuta langa Cueretaro, care se ocupà, si imp. Maximilianu se afla in fuga, dupa ce in lupta ei cadiu si gen. Miramon. —

ROMANI'A. Bucuresci 20 Maiu. Domnitoriulu Romanici dede róta prin tiér'a de diosu, secerandu triumfuri de iubire si multiamire din partea tuturoru claseloru poporului. M. Sa fù primitu cu arcuri triumfale si cu cele mai caldurése espresiuni de aderintia fiésca.

Pentru 10 Maiu, aniversarea suirii pe tronu a M. Sale Carolu I., Domnitoriulu Romaniloru, a esitu unu programu, care detaiasa serbarea acestei dile de mare auguru pentru viéti'a Romaniloru orientali ou „Te Deum", desiertari de tunuri, salve, tramitere de delegati din tóte strictele spre a resalutá cu urari inalt'a dinastia. Locurile publice si stabilimentele voru fi iluminate etc.

O fapta liberala a cetatianiloru din Ismailu, unu actu de donatiune, de 44.000 rosle argintu, dimpreuna cu unu locu in Ismailu cu cladiri facute de catra cetatianii orasiului Ismailu, pentru a intretiené scól'a comerciala fundata acolo, ne imple ochii de lacrimi de bucuria, ca a inceputu in Romani'a a se dovedí prin fapte statu de maretie spirituluì de jertfire cu abnegatiune si inca in direptiunea culturei viitorimei si a luminariì poporului! Bucuresci! Iasi! Craiova! Ploiesci! Galati! Brail'a! Giurgiu! si voi alte orasie negutatoresci, porniti a peregriná la acésta santa schinteia, de care se aprinse animele Ismaileniloru, cá impromutanduve caldur'a, reclamata de lips'a de cultura insita a piasei negutatoresci, se ve impulpati si voi cu asemenea si mai mare focu a ve redicá asemenea asiedieniente pentru scóiiciele comerciali si industriali, cá se se inaltie negotiulu si industria si cu elu civilisatiunea si bogati'a romaniloru la gradulu celu mai doritu de prestigiulu viitoriului! Scinti'a e puterea in tóta plas'a locuitoriloru, ca e o fontana nesecata, din care singura isvoresce inviarea, viéti'a si inflorirea statelorù! Gloria vóue fratiloru Ismailem, pentruca totu ce se face in directiunea acésta pe pamentulu Romaniloru e semintia pentru fericirea loru! —

Cursurile la bursa in 21. Maiu 1867 sta asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 97 cr. v.
Augsburg	—	—	124 „ 25 „
London	—	—	126 „ 25 „
Imprumutulu nationalu	—	—	60 „ 10 „
Obligatiile metalice vechi de 5 %	63	„	50 „
Actiile bancului	—	—	725 „ — „
„ creditului	—	—	183 „ 80 „

Obligatiile transilvane ale desarcinarii pamentului in 16. Maiu 1867:

Bani 68·— — Marfa 68 75.

Redactoru respundietoru
JACOBU MURESIANU.

Editiunea: Cu tiparìulu lui
JOANE GÖTT si fiiu HENRICU.